

ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

Тернопіль
19-20 жовтня 2018 року

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Факультет педагогіки і психології
Кафедра практичної психології
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Східно-європейський слов'янський університет (м. Ужгород)
Гуманітарно-природничий університет імені Яна Длугоша (Польща)
Вища лінгвістична школа у м.Ченстохово (Польща)
Південночеський університет (Чехія)
Вища школа Humanitas (WSH) у м.Сосновец (Польща)

**ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В
УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
з нагоди 20-річчя кафедри практичної психології

Тернопіль, 2018

УДК 159.923
ББК 88.4
П 69

Рецензенти:

Кравець В.П., доктор педагогічних наук, професор
Бірюк Н.А., доктор психологічних наук, професор

Рекомендовано до друку вченою радою
Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка
(протокол № 2 від 2 жовтня 2018 року)

Психологічні виміри розвитку сучасної освіти України в умовах Євроінтеграції, 19-20 жовтня 2018 р.: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 20-річчя кафедри практичної психології / упорядники Г.К. Радчук, З.М. Адамська, І.П. Андрійчук. – Тернопіль, ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2018. – 272 с. – Укр., польсь., англ.

У матеріалах Міжнародної науково-практичної конференції «Психологічні виміри розвитку сучасної освіти України в умовах Євроінтеграції» здійснено психологічний аналіз найбільш актуальних проблем сучасної освіти, проаналізовано аксіологічні вектори її розвитку та психолого-педагогічні засади реформування і визначено проблеми становлення культури життєвого самовизначення сучасної молоді. Матеріали учасників науково-практичної конференції адресуються професійним психологам та широкому колу освіти.

Усі матеріали збірника подаються в авторській редакції. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

УДК 159.923
ББК 88.4
П 69

© Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

ЗМІСТ

**АКСІОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ
СУЧАСНОЇ ОСВИТИ В УКРАЇНІ**

Карпенко З.	Аксіопсихологічні засади дидактичного конструювання..	8
Левчук А.	Психологічні засади вирішення конфліктів у розвитку освітньої організації.....	10
Неверенко В.	Аксіологічний аспект становлення професійно-особистісних орієнтацій сучасного педагога.....	12
Свідерська Г.	Ціннісні аспекти реалізації неформальної освіти української молоді.....	15
Шиманська Н.	Проблема становлення професійного аксіогенезу у майбутніх вчителів початкових класів.....	18
Шнак М.	Концептуальні основи розвитку емоційного інтелекту молодших школярів.....	20

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВИТИ**

Kikinezhdi O., Shulha I.	To the problem of the formation of a non-discriminatory educational environment in the conditions of the new ukrainian school.....	24
Procházka M.	School pupils' educational problems and finding the solutions by the students-future teachers'.....	26
Vitečková M.	Novice Teachers and their introduction to teaching practice – experiences and current conditions in Czech Republic.....	27
Богерчук С.	Креативність як чинник професійної успішності вчителя початкових класів.....	27
Болтівець С.	Психогігієна навчання у закладах середньої і високої освіти та її апаратурно-психологічний моніторинг.....	30
Василькевич Я.	Школа як соціальний чинник розвитку креативності особистості.....	33
Воронкевич О.	Вплив медіа-середовища на формування агресивної поведінки молодших школярів.....	36
Демедюк Л.	Особливості міжособистісних взаємин у педагогічному колективі сільської малокомплектної школи.....	38
Зігнуок Л.	Психолого-управлінські умови формування згуртованості педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу.....	41
Зозуля І.	Розвиток креативності дітей у системі сучасної дошкільної освіти.....	43
Комінко Г., Сигіт Н.	Сучасні методичні підходи до викладання економічних предметів у школі.....	46
Космина Н.	Формування сприятливого психологічного мікроклімату в період адаптації до нових умов навчання у новоствореній школі.....	48
Кузняк Ю.	Психологічні особливості управління розвитком	

	лідерства у педагогів загальноосвітнього навчального закладу.....	50
Льотаревич І.	Рівень самоконтролю керівника як чинник підвищення відповідальності педагогів загальноосвітнього навчального закладу.....	53
Махлинці С.	Особливості соціалізації молодших школярів з неповних сімей.....	56
Нагорна В.	Психолого-управлінські умови попередження насильницьких дій щодо підлітків у загальноосвітньому навчальному закладі.....	58
Несмашна Г.	Гуманістична психологія як основа психологічного супроводу професійного та особистісного зростання педагогів нової української школи.....	61
Олексюк В.	Психологічні передумови діалогізації педагогічної взаємодії як ключової у сучасній освіті.....	63
Сіткар В.	Гендерний аспект самооцінки особистих якостей у четверокласників за методикою Дембо-Рубінштейн.....	66
Сметанюк І.	Психологічні передумови розвитку моральної свідомості у молодшому шкільному віці.....	69
Столяренко О.	Особливості емоційної саморегуляції педагогів з різним типом професійної спрямованості.....	71
Фурман А., Фурман О. Цюман Т.	Інноваційно-психологічна діяльність в освітній сфері суспільства: концепти і визначення..... Формування навичок безпечної поведінки у дітей: прикладні аспекти.....	74 76
Чіп Р.	Актуальність проблеми гендерної ідентичності у період дорослішання особистості.....	78
Янкович О.	Реалізація ідей польського досвіду оцінювання результатів навчання молодших школярів в українських школах.....	81

**ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
В УКРАЇНІ**

Боднарчук Ж., Греняк Н. Бригадир М.	Особливості психолого-педагогічного супроводу дитини з розладами зі спектру аутизму..... Психологічна служба та організація інклюзивного навчання.....	84 87
Гончаровська Г.	Технології забезпечення психолого-педагогічного супроводу дитини в межах інклюзивного навчання.....	89
Олійник Г.	Становлення інклюзивної освіти в Україні: від інтеграції до інклюзії.....	92
Свіргун Л.	Формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами.....	95

**ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНЕ СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦЯ
В КОНТЕКСТІ ГУМАНІТАРИЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Адамів С.	Трансформаційні процеси підготовки майбутніх фахівців-маркетологів.....	98
-----------	---	----

Адамська З.	Фасилітація як передумова розвитку діалогічної культури майбутнього психолога.....	101
Андрійчук І.	Використання гуманістичних технологій у професійній підготовці майбутніх психологів.....	103
Гален І.	Глибина смисложиттєвих переживань як чинник становлення майбутнього педагога.....	106
Гален О.	Використання ідей гуманістичної педагогіки у підготовці майбутніх педагогів до реалізації принципу суб'єктності учня в освітньому процесі.....	109
Демків В., Любінський В. Дерева А.	Психологічні аспекти розвитку творчої активності майбутніх фахівців-дизайнерів..... Динаміка професійної самосвідомості студентів-психологів.....	111 114
Дуткевич Т.	Формування гуманістичних цінностей майбутніх учителів у процесі аналізу педагогічних конфліктів.....	116
Заставницька Я.	Стан сформованості самоорганізації у педагогів загальноосвітнього навчального закладу.....	119
Канаур С.	Потенціал акмеологічного підходу під час професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності.....	121
Карпенко С. Кондратюк В.	Емоційний інтелект у роботі психотерапевта..... Гендерні особливості використання механізмів психологічного захисту студентами під час навчання у виші.....	124 126
Кузьменко Т.	Емоційна стабільність як основа гармонійного особистісного та професійного розвитку студента-психолога.....	129
Магдисиук Л., Павлова Б. Мешко Г., Мешко О. Панченко С.	Особливості професійного вигорання працівників екстремальних професій..... Професійне самовизначення майбутнього вчителя у фокусі становлення його педагогічної позиції..... Нові можливості післядипломної освіти педагогів: формальний та неформальний виміри.....	132 134 136
Панчук Н.	Ціннісний компонент професійно-особистісного становлення майбутнього фахівця.....	139
Паркулаб О.	Екзистенційні цінності як чинник актуалізації особистісного потенціалу майбутніх психологів.....	141
Періг І.	Прогнозування на етапі професійного самовизначення майбутніх психологів.....	144
Приходько Ю.	Професійний відбір як чинник успішної фахової підготовки практичного психолога.....	146
Радчук Г. Савицька О.	Психологічні орієнтири розвитку освітнього процесу..... Цільова спрямованість особистості майбутнього фахівця в контексті становлення його суб'єктності.....	149 151
Савчин М.	Теоретико-методологічні засади психологічної практики в контексті духовної парадигми.....	153

глибоке переконання, упусніням вищого навчального закладу. Адже відомо, що не у юнацькому, а саме в дошкільному віці закладаються основи особистості і до семи років особистісні якості у кожної дитини уже яскраво виражені.

Сензитивний період щодо формування цілої низки особистісних якостей, особливо тих, що характеризують гуманістичну спрямованість людини, завершується під кінець дошкільного віку, про що йдеться у всіх підручниках із вікової та педагогічної психології. Досить згадати класиків педагогіки та психології, які стверджували, що особистість на 90% формується до 5-ти років. До ВНЗ вступають уже певною мірою сформовані особистості, які можуть успішно оволодівати професійними знаннями, вміннями, навичками, певними техніками. Проте стосовно юнацького віку уже досить проблематично говорити про можливість виховати у стінах вишу такі особистісні якості як: чуйність, доброта, пирість, толерантність, емпатійність та інші, які є необхідними для успішної діяльності у царині практичної психології. Безумовно, якщо студент, який недостатньо володіє названими якостями і гарно усвідомлює це, може розвинути їх у собі, але у цьому віці цього можна досягти не стільки завдяки зовнішнім впливам, скільки шляхом самовиховання. А цей процес, як відомо, значно складніший, ніж виховання, що відбувається завдяки зовнішнім впливам.

Із сказаного вище випливає висновок про те, що успіх підготовки практичного психолога великою мірою визначається якістю професійного відбору абітурієнтів – претендентів на здобуття даного фаху. Студент, який обрав дапу спеціальність, уже при вступі до вишу має володіти як моральними якостями, так і тими, що є надзвичайно важливими для здійснення успішної професійної діяльності психолога, певними вміннями: комунікативними, умінням викликати довіру, умінням слухати і чути, розуміти внутрішній світ іншої людини, спостережливістю, аналітичним мисленням, розвинутою рефлексією, інтуїцією тощо. Названі вище якості та уміння можуть слугувати надійними критеріями при здійсненні професійного відбору абітурієнтів на спеціальність «Практична психологія» та сприяти на етапі засвоєння ними професійних знань, формуванню їх як фахівців.

Література

1. Коломінський П. Л. Методологічні засади професійної підготовки практичного психолога // Практична психологія та соціальна робота. – 2003, № 4. – С. 12–13.
2. Панок В. Г. Основні напрямки професійного становлення особистості практичного психолога у вищій школі // Практична психологія і соціальна робота. – 2003, № 4. – С. 14–17.
3. Фелелева Н. В., Уманец Л. И. Проблемы личностной подготовки психолога-практика в условиях вуза // Актуальные проблемы психологической службы: теория и практика. Сб. материалов Международной конференции (8–9 сентября 1992 г.). – Том 2. – Одесса: Общество психологов Украины, МОУ, ОПШ им. К. Д. Ушинского, 1992. – С. 111–112.

Радчук Галина
м. Тернопіль

ПСИХОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Глобальні перетворення, які відбуваються в сучасній освіті, як ніколи гостро ставлять проблему осмислення сутнісних психологічних механізмів, на яких повинні базуватися ці перетворення.

Для того, щоб досягнути суті педагогічної праці у широкому контексті, необхідно поглянути на розвиток освіти через призму світових тенденцій, що проявляються в орієнтації на активне засвоєння учнем способів пізнавальної діяльності, а не просте засвоєння суми знань, умінь і навичок; в адаптації освітнього простору до потреб особистості дитини; створенні нового типу навчального середовища, що сприяє особистісному зростанню; розвитку умінь та навичок на самостійне вирішення соціальних проблемних ситуацій.

Таким чином, орієнтація освіти на особистість, становлення її суб'єктності, забезпечення можливостей її саморозвитку та самоактуалізацію повинна бути провідною. Проте, на жаль, можна констатувати, що в нашій освіті цей орієнтир лише задекларований. Орієнтація на інтелект, на оволодіння певною сумою знань сьогодні переважає і рішучого повороту до особистості, до створення сприятливих освітніх умов для її становлення не відбувається.

Наші педагоги, демонструючи переваги вітчизняної середньої освіти у порівнянні із зарубіжною, часто підкреслюють, що наші учні глибше вивчають природничі науки (математику, фізику, хімію, біологію), більше знають. Дійсно, обсяг знань у наших школярів загалом більший. Проте у більшості випадків ці знання теоретичні, абстрактні, книжкові, які відірвані від життя, практичного досвіду, не є особистісно включеними.

Відомий гуманістичний психолог К. Роджерс, підкреслював, що освіченою є та людина, яка вмів чититися, а не та, яка багато знає. Уміння чититися, як пізнавальна активність, потреба й інтерес в одержанні нової інформації, в її осмисленні, систематизації, узагальненні, в адекватному застосуванні, є системотвірним в усьому комплексі знань, умінь і навичок. Це вміння починає активно формуватися в початковій школі і саме молодший шкільний вік є сензитивним періодом для його формування. Психологічним механізмом цього процесу є інтерналізація структури навчальної діяльності школяра, її згортання, перетворення у внутрішній план. У результаті дитина поступово стає суб'єктом пізнання, набуваючи умінь самостійно чититися. Учитель повинен піклуватися про задоволення, розвиток та поглиблення пізнавальної мотивації дітей. Це є необхідною умовою осмисленого, суб'єктивно включеного учіння, коли дитина поступово створює цілісну картину світу, а не формальні, фрагментарні знання про світ.

Проте соціальна роль учителя в сучасній школі вимагає, щоб вчитель у першу чергу був носієм знань, передавачем інформації. Технологія навчання фізрикує особливий тип особистості – «інтелектуального споживача»

(О.Г.Асмолов). Чи потрібно дивуватися, що пізнавальна активність, знамениті дитячі «чому?» зникають вже у початковій школі. У соціальну технологію стосунків за схемою – «учитель постачає – учень споживає» пізнавальна мотивація учня не вписується.

Загалом можна виокремити декілька важливих з точки зору психології освітніх орієнтирів з метою розвитку пізнавальної мотивації учнів та становлення учня як суб'єкта пізнання і загалом суб'єкта власної життєдіяльності:

1. Основний акцент – не на оволодінні учнем правильною інформацією, раз і назавжди заданою, а на тому, щоб „навчити вчитися”, бути відкритими до всього нового, розвинути потребу в пізнанні.
 2. Учніня – не лише результат, продукт, а насамперед захоплюючий емоційно насичений процес, «мандрівка в невідоме».
 3. Внутрішній досвід – це контекст навчання; використання фантазії, вигадки, спонування до вираження почуттів.
 4. Інтуїтивність, асоціативність, «вихід за межі заданого» заохочується, розглядається як частина навчального процесу.
 5. Спрямованість на рівномірний розвиток обох півкуль, поєднання раціоналізму, аналітичності та емоційності, інтуїтивності, цілісності, фантазії. Розвиток обох стратегій пізнання як лівопівкульної (аналітичної), так і правої півкульної (синтетичної).
 6. Центрація вчителя не лише на своїх потребах, але й на потребах учнів, їх конвергенція. Для цього вчитель повинен мотивувати учнів, зацікавлювати перш, ніж розпочати нову тему, формувати орієнтувальну основу діяльності.
 7. Накопичення потенціалу згоди і співробітництва, а не примушування за допомогою дисциплінарних методів.
 8. Свобода дискусії, передача знань вчителем як особистісного пережитого досвіду, що вимагає індивідуального осмислення. Зазвичай, переважає догматизм, надособистісна трансляція знань, що підлягають безумовному копіюванню і засвоєнню.
 9. Прагнення вчителя до творчості, особистісного і професійного зростання, імпровізаційності, а не ригідності і стереотипності методів і прийомів вчителів.
 10. Прагнення до об'єктивного оцінювання вчителем результатів діяльності учнів, індивідуального підходу і врахування полімотивованості їх вчинків. Зазвичай, переважає суб'єктивізм і жорстка поляризація оцінок, вузький спектр критеріїв оцінювання.
- Як підсумок, важливо зазначити, що сучасне реформування освіти потребує серйозного психологічного супроводу, осмислення психологічних механізмів, які лежать в основі освітнього процесу.

Савицька Ольга
м. Кам'янець-Подільський

ЦІЛЬОВА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЙОГО СУБ'ЄКТНОСТІ

Пріоритети розвитку вищої освіти вказують основні вектори модернізації освіти, перш за все, це її демократизація, гуманізація, підвищення якості освіти й, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності випускника вишу на ринку праці. Сучасне суспільство очікує, що молодий фахівець буде самостійним, ініціативним, здатним до творчого перетворення світу та власної життєдіяльності, самоздійснення та самостворення своєї особистості. Система освіти може задовольнити ці вимоги суспільства за умови організації освітнього процесу, спрямованого на становлення суб'єктності майбутнього фахівця. Визначальним у цьому процесі повинно бути становлення спрямованості особистості, зокрема цільової спрямованості особистості.

Метою нашого дослідження є виявлення особливостей цільової спрямованості особистості студентів схильних до професій типу «людина-людина».

У дослідженні цільової спрямованості особистості взяло участь 66 студентів третього курсу заочної форми навчання, з них було відібрано 37 представників професій типу «людина-людина» (вчителі, вихователі дитячих садочків, медпрацівники, соціальні працівники та ін.) віком від 20 до 39 років, серед яких 6 чоловіків та 31 жінка з позитивним ставленням до цього типу професії. Для з'ясування особливостей цільової спрямованості особистості майбутніх фахівців нами використовувалися методика дослідження цільової спрямованості особистості Я.Васильєва, яка забезпечує репрезентацію мотиваційно-потребісної сфери, а психосемантичний аналіз завершених речень дозволяє визначити ступінь усвідомленості провідних потреб і мотивів особистості; рівні цільової спрямованості (егоцентричний (меркантильний), престижний (усвідомлений), альтруїстичний) та ієрархію мотивів. Вивчення схильності та ставлення до типу професії вивчалось за допомогою методики Л.Кабардової «Опитувальник професійної готовності», що дозволяє оцінити схильностей і можливостей, бажання і здатність займатися певним видом професійної діяльності («людина-людина», «людина-техніка», «людина-знакова система»), «людина-художній образ», «людина-природа»). Дослідження проводилося в два етапи: на першому етапі здійснювалася діагностика професійної готовності до одного з видів професії та відбір осіб з позитивним ставленням до професій типу «людина-людина», на другому етапі вивчалася цільова спрямованість студентів.

Результати, отримані за допомогою методики Л.Кабардової, дозволили розподілити досліджуваних на три групи. Критерієм поділу стала професійна готовність до виконання певної професійної діяльності.

У групу А увійшло 22 досліджуваних, які виявили високий рівень професійної готовності до здійснення професій типу «людина-людина».

Наукове видання

УДК 159.923
ББК 88.4
П 69

Рецензенти:

Кравець В.П., доктор педагогічних наук, професор
Буляк Н.А., доктор психологічних наук, професор

Рекомендовано до друку вченою радою
Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка
(протокол № 2 від 2 жовтня 2018 року)

Психологічні виміри розвитку сучасної освіти України в умовах Євроінтеграції, 19-20 жовтня 2018 р.: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 20-річчя кафедри практичної психології / укладачі Г.К. Радчук, З.М. Адамська, І.П. Андрійчук. – Тернопіль, ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2018. – 272 с. – Укр., польсь., англ.

Підписано до друку 02.10.2018р. Формат 60/84x14. Папір друкарський №1.
Друк Rizo. Гарнітура Times New Roman – 14.
Умовних друкованих аркушів – 16,9.
Замовлення № 529. Наклад 300 прим.

Видрук оригінал-макету
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира
Гнатюка
46000 м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2
Свідчення про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №2043 від 23.12.2004 р.